

Erfgoednummer: L17

Hofslot

Landschapstype: Oude buitenplaatsen

Feitelijke gegevens

Adres: Ter plaatse van de huidige boerderij aan de Birkstraat 113.

Waardering: Laag

Datering: 17^{de} – laatste kwart 19^{de} eeuw



Begrenzingskaart omschrijving Hofslot

Stedenbouwkundig-landschappelijke ontwikkeling

De eerste keer dat Hofslot in de archieven wordt genoemd, is in 1598. Onder de aanduiding vallen dan een huis, een hofstede, een duifhuis en circa 10 morgen bouw- en weiland. Cornelis Goossensz De Ruijch koopt Hofslot, dan nog Hooffsloot geheten, van de weduwe van Goossen Jansz De Ruijch. De 10 morgen bevonden zich tussen de Birkstraat en de Peter den Bremerweg. Een jaar later werd het gebied opgeknipt in twee delen met twee aparte, nieuwe eigenaren. Een van de eigenaren is Wouter Meijnsz, lakenhandelaar en koopman te Amersfoort. Vanwege deze achtergrond is het vermoeden dat hij de eerste 'buitenplaats'-bewoner was. Hofslot wisselt daarna meerdere malen van eigenaar. In 1643 vindt dan weer een verkoop plaats, waarbij de buitenplaats volledig wordt beschreven. Het gaat dan om een huis met schuren en hooiberg. Ook het duifhuis is dan nog aanwezig, evenals beplantingen en bomen. Hoe groot Hofslot in deze periode precies is en hoe het eruit ziet, is niet bekend. Bij deze verkoop komt Hofslot in handen van de familie Baeck, een rijke Amsterdamse handelsfamilie. In 1697 wordt opnieuw een beschrijving gemaakt van het buiten als onderdeel van een huurcontract. Hierin is opgenomen dat er sprake is van een voorhuis met daarachter een bouwhuis: vermoedelijk dus een boerderij met stenen herenkamer, waarvan de boerderij aan een boer werd verpacht. In dit geval om niet. De pachter werd namelijk ook verantwoordelijk gesteld voor het onderhoud aan de tuin (bron: Derks en Heurneman 2010, p. 197). In 1702 blijkt het gebied te bestaan uit 8 morgen en 300 roeden. Bijna 2 morgen kleiner dan een ruime eeuw ervoor. Na de familie Baek komt Hofslot in eigendom bij de familie Teeckman. Wanneer in 1728 de familie afstand doet van de buitenplaats valt uit overdrachtsdocumenten te lezen dat de buitenplaats is uitgebreid. Waar er eerder alleen sprake was van een hofstede, agrarische gebouwen, een duifhuis en beplanting is in de verkoopakte nu een verwijzing opgenomen naar tuinen, lanen, speelhuizen en boomgaard. Daarnaast was de tuin nu aangekleed met beeldwerken, vazen, grotten,

volières en andere tuinsnuisterijen. Al deze onderdelen werden door Isaak Inssen aanvullend aan de koop van de buitenplaats overgenomen (bron: Derks en Heurneman 2010, p. 197). In 1802 wordt bij de verkoop van Hofslot, naast de eerdere beschrijvingen van de opbouw van het buiten, nog een interessante toevoeging gemaakt. Het betreft namelijk alles wat op de twee genoemde percelen staat. Hiermee wordt dus aangegeven dat er slechts sprake is van een buitenplaats van twee percelen groot. Iets dat op de kadastrale minuutkaart 1832 ook herkenbaar is. Overigens behoren er buiten deze twee percelen grote buitenplaats ook meerdere boerderijen tot het eigendom, waaronder degene die direct links en rechts van de buitenplaats waren gelegen. Echter wordt deze na 1810 aan verschillende eigenaren verkocht. Bij de verkoop blijkt dat de situatie van een gedeeld woonhuis voor eigenaar en pachter, in dit geval de tuinman, in 1820 nog steeds aanwezig is. In de vermoedelijk fraai aangelegde tuin stond ook een Chinese tent, ofwel een theehuisje (bron: Derks en Heurneman 2010, p. 197). Deze staat echter niet op de kadastrale minuutkaart, wat doet vermoeden dat het om een preeelachtige bebouwing gaat. De landschappelijke tuinaanleg zou in 1803 door tuin- en landschapsarchitect Johan David Zocher sr zijn ontworpen (De Mos en Van Hal 2021, p.27).



Detail kadastrale minuutkaart 1832 Sectie C eerste blad (Collectie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed). Hofslot betrof aan het begin van de 19^{de} eeuw een relatief kleine buitenplaats met een fraaie slingervijver. De buitenplaats is geel gemarkeerd.

Qua omvang van de buitenplaats verandert in de 19^{de} eeuw niet veel meer. De topografische kaarten geven een beeld dat overeenkomt met de kadastrale minuutkaart van 1832. Tot de kaart van 1900, dan is de buitenplaats ineens compleet van de kaart verdwenen. De reden hiervoor is dat de buitenplaats in 1899 volledig is afgebrand. Het is daarna nooit meer herbouwd.

Na 1900 ontwikkelen de twee percelen zich in overeenstemming met het omliggende agrarische landschap. Er wordt een nieuwe oprijlaan aangelegd, waaraan rond 1930 een nieuwe boerderij komt te liggen. De oprijlaan ligt niet exact op de plek van de oorspronkelijke oprijlaan van de buitenplaats. Deze laatste lag meer naar het oosten op de grens tussen de twee percelen. Aangezien alle boerderijen verder van de Birkstraat af liggen, is een oprijlaan wel kenmerkend voor het betreffende gebied. Voor de cultuurhistorische ontwikkeling van het gebied rondom de Birkstraat en de daarbij behorende ruimtelijke kenmerken wordt verder verwezen naar de factsheet van de De Birk.

Het gebied valt binnen een gemeentelijk beschermd dorpsgezicht.



Linksboven – Detail van de topografische kaart 1875 (topotijdreis.nl). De landschappelijke tuin van Hofslot, zoals die ook te zien was op de kadastrale minuutkaart, prijkt tussen de landerijen aan de Birkstraat.

Rechtsboven – Detail topografische kaart 1900 (topotijdreis.nl). Op de plek waar Hofslot vanaf de 16^{de} eeuw lag, is nu een grote leegte ingetekend. Hofslot lag op de rand van twee kaarten, die hier slecht over elkaar heen zijn gezet, waardoor een deel van het voormalige perceel is vervallen.



Linksboven – Detail topografische kaart 1930 (topotijdreis.nl). Op de plek waar Hofslot vanaf de 16^{de} eeuw lag, ligt begin 20^{ste} eeuw een oprijlaan met aan het einde daarvan een boerderij. De naam Hofslot komt dan nog steeds voor op de kaart. Het perceel ligt op de rand van twee kaarten, die hier slecht over elkaar heen zijn gezet. Hierdoor is een deel van het voormalige perceel vervallen.

Rechtsboven - Detail van de topografische kaart 1965 (topotijdreis.nl). Het gebied is onderdeel geworden van het agrarische landschap langs de Birkstraat. De naam Hofslot blijft daarbij op de kaart bestaan.



De boerderij op de locatie van Hofslot heeft tegenwoordig ook een oprijlaan. Deze ligt verder naar het oosten dan de oorspronkelijke oprijlaan.

Ruimtelijke Karakteristieken

Er zijn geen bovengrondse ruimtelijke karakteristieken bewaard gebleven die herinneren aan de buitenplaats Hofslot. Voor de ruimtelijke karakteristieken van het gebied wordt verwezen naar de factsheet van De Birk.

Voor het betreffende perceel is in de huidige situatie de ligging van de bebouwing op enige afstand van de Birkstraat kenmerkend, evenals de aanwezigheid van een lange oprijlaan voorzien van laanbeplanting.



Oprijlaan van de boerderij op de voormalige locatie van Hofslot, gezien vanaf het oosten.

Waardering

Er zijn in het gebied geen waarden meer aanwezig die verwijzen naar de oorspronkelijke buitenplaats Hofslot op deze plek. Daardoor krijgt het gebied een lage waardering op dit punt. Als onderdeel van het beschermd dorpsgezicht De Birk krijgt het gebied een zeer hoge waardering. De kenmerkende positie van de boerderij en de aanwezigheid van een oprijlaan naar de boerderij zijn elementen die van zeer hoge waarde zijn binnen de karakteristieken van het totale gebied. Voor de periode na 1900 zijn deze gaaf bewaard gebleven en bepalen ze in hoge mate de beeldkwaliteit van de Birkstraat.

Bronnen

- Derks, G.J.M. en W.A. Heurneman, Soest in de zeventiende en achttiende eeuw, Soest 2010.
- Hilhorst, J.H.M. en J.G.M. Hilhorst, Soest, Hees en De Birk van de achtste tot de zeventiende eeuw, Hilversum 2001.
- Lågers, H. en M. Kruidenier, Soest, geschiedenis en architectuur, Utrecht/Zeist 2006.
- Mos, de J. en R. van Hal, Buitenplaats Nieuwerhoek, in: van Zoys tot Soest, 42^e jaargang nr. 3: herfst 2021.
- Raap, Tussen Eem en Heuvelrug; een cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Soest, deel 1 en 2, Weesp 2014.
- Sebregts, L., Cultuurhistorische verkenning en waardestelling Stedenbouw en bouwkunst gemeente Soest, Utrecht.
- Topotijdreis.nl.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, beeldbank.